

**Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų
mokyklų mokiniams**

9–10 klasės

Rajono(miesto) etapas

2012 m.

ATSAKYMAI

I UŽDUOTIS

A. Baranauskas	Kelionė Petaburkan
D. Baironas	Kainas
J. Biliūnas	Laimės žiburys
A. Čechovas	Dėdė Vania
Keturakis	Amerika pirtyje
Maironis	Nuo Birutės kalno
V. Mykolaitis-Putinas	Margi sakalai
Vaižgantas	Dėdės ir dėdienės
M. Valančius	Palangos Juzė
Žemaitė	Marti

II UŽDUOTIS

1. Napoleonas. J. Tumas – Vaižgantas.
2. Taip. Visi trys žodžiai yra 3b kirčiuotės, jų trečiasis nuo galo skiemuo tam tikruose linksniuose kirčiuojamas riestiniu kirčio ženklų.
3. Ne. Yra tikrinių žodžių, sudarytų iš kelių narių, pvz., vv. *Naujoji Vilnia, Kudirkos Naumiestis*.

III UŽDUOTIS

1. 15. š, p, k, s.
2. Asmeniniai įvardžiai (*mums, mūsų, juo, jo*), nežymimasis įvardis (*kai kuriais*), apibendrinamasis įvardis (*visi*), savybinis įvardis (*savo*), parodomasis įvardis (*toki*).
3. Galūninės. Pamatinis žodis yra veiksmažodis: *pamok-a* ← *pamok-yti* (*pamok-o, pamok-ė*).
4. Veiksmažodis *kristi* vartojamas reikšme „patraukti dėmesį“. Jo reikšmę padeda atskleisti žodžių junginys *iš pirmo žvilgsnio*.
5. Būdvardžiai *gyvas* ir *patrauklias* yra derinami su daiktavardžiu *pamokas*, kuris yra galininko linksnio. Paprastai būdvardžių (ar būdvardiškų žodžių) įnagininkas pagal kalbos kultūros normas nevartojamas būsenai ar būviui reikšti.

IV UŽDUOTIS

1. Tai Vingienės žodžiai apie marčią Katrę Žemaitės apsakyme „Marti“.
2. „Laimė nutekėjimo“.
3. Povilas Višinskis.
4. Realizmo.
5. „Petras Kurmelis“.
6. Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Šatrijos Ragana, Lazdynų Pelėda.

V UŽDUOTIS

1. Aisčiai.
2. XVI a. Trys.
3. Atsakymai gali būti įvairūs (pvz., *Barta, Galinda, Kulmas, Liubavas, Nadruva, Notanga, Pagudė, Pamedė, Sasnava, Semba, Skalva, Varmė*).
4. Dniepro upės baseine gyveno jau išnykusios (rytų) baltų gentys, kurios ir paliko baltiškos kilmės vandenvardžius.
5. Sėliai.
6. Janis Endzelynas buvo latvių kalbininkas (vienas žymiausių baltistų).

VI UŽDUOTIS

1. Martyno Mažvydo *Katekizmo* (1547) lietuviškosios eiliuotos prakalbos pradžia.
2. Personifikuodamas knygą M. Mažvydas išreiškė pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo istorinę reikšmę. Rankraštinų ir spausdintų knygų kitomis kalbomis Lietuvoje jau buvo rengta ir anksčiau. Tačiau M. Mažvydo išleistas *Katekizmas* buvo pirmoji lietuvių kalba parašyta knyga. Nors rašto lietuvių kalba bandymų jau buvo ir iki M. Mažvydo, bet nežinoma, kad iki tol lietuviai būtų buvę parengę kokių nors rankraštinų lietuviškų knygų.
3. Žodis „knyga“ yra slavizmas. Į lietuvių kalbą jis pateko Viduramžiais, kuomet Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sudėtyje buvo didelė dalis slaviškų teritorijų (dabartinė Baltarusija, Ukraina), kurių gyventojai dar iki įtraukimo į LDK sudėtį buvo apkrikštyti bizantiškuoju krikštu ir pradėjo naudoti raštą bei knygas. Lietuvai ėmus naudoti raštą, viena iš jos rašomųjų kalbų tapo senoji slavų (rusėnų) kalba. Su ja į lietuvių kalbą atėjo ir joje įsitvirtino nemaža dalis skolinių.
4. Knygų spauda buvo išrasta XV a. Vokietijoje.
5. Mikalojus Daukša 1595 metais (*Katekizmas*).

VII UŽDUOTIS

1. Vytautas Mačernis. Sonetas.
2. Tai „sūnaus palaidūno“ įvaizdis. Pirmą kartą jis pateiktas Biblijoje, Naujajame Testamente (Lk 15).
3. Su laimės idėja susijusi didžioji dalis lietuvių mitologinių sakmių. Laimės/nelaimės lėmėjai jose yra laumės, aitvarai, kaukai, velniai.

VIII UŽDUOTIS

1. išėjo *opera ir drama*. Šiuo atveju vieno daikto pavadinimas (operos ir dramos artistai, darbuotojai) yra pakeistas kitu, abstraktesniu (opera ir drama), o pakeitimas yra susijęs loginiu ryšiu (čia operos ir dramos artistai, darbuotojai yra tapatinami su jų darbo sfera - opera, drama).
2. *Lietuvos rašytojai*. Pažyminys.
3. *Paskutinės*. Ne. Jie reiškia tokias ypatybes, kurių kiekis nėra kintamas.
4. Priesaginės. *Bitė*. Žodžio reikšmė „artimas, geras draugas“ yra vėlesnė, atsiradusi iš ankstesnės žodžio reikšmės „su kitais turi bendrai bites“ (Tas, su kuriuo kartu buvo laikytos bitės, buvo ir artimas, geras draugas. Ši žodžio reikšmė ir liko, kai nustojus verstis bendra bitininkyste iš aktyvios vartosenos nunyko ir pirmoji žodžio *bičiulis* reikšmė).
5. Veikiamosios rūšies esamojo laiko. *Sustojant, išeinant, atiduodant, stovint*.
6. *kai iškilmingoji procesija sustojo prie Teatro*. Šalutinis laiko aplinkybės sakiny, kuris prie pagrindinio sakinio yra prijungtas jungtuku *kai*.

IX UŽDUOTIS

1. Tai darbo (rugiapjūtės) dainos ištrauka. Darbo dainos – itin gausi lietuvių tautosakos lobyno dalis. Jose slypi lietuvių lyrikos ištakos. Šio žanro kūrinių liaudies kultūra darbu suteikia išskirtinę vertę, kasdienybei - poetinę prasmę.
2. Ritmas pasižymi monotoniškumu, kuris imituoja lauko darbų veiksmų monotoniškumą, apsunkusių judesių vangumą.
3. Vestuvinės dainos, karinės-istorinės dainos, kalendorinių apeigų dainos, sutartinės, laidotuvių raudos.
4. Liudvikas Rėza lietuvių liaudies dainų rinkinį išleido 1825 m. Karaliaučiuje.

X UŽDUOTIS

1. Galimos sinonimų poros: *kaitra* ir *karštis*, *gaiva* ir *vėsa* (tam tikrais atvejais iš sugalvotų sakinių gali išaiškėti ir daugiau sinonimų porų).
2. Galimos antonimų poros: *pavasaris* ir *ruduo*, *šaltis* ir *šiluma*, *šaltis* ir *karštis*, *šiluma* ir *vėsa*, *gaiva* ir *kaitra*, *karštis* ir *gaiva*, *kaitra* ir *vėsa*, *karštis* ir *vėsa* (iš sugalvotų sakinių gali išaiškėti ir daugiau antonimų porų).

XI UŽDUOTIS

1. Tai karalienės Bonos Sforcos žodžiai, adresuoti sūnui Žygimantui Augustui.
2. Bona Sforca – nuo 1518 m. buvo Lenkijos karalienė, LDK kunigaikštienė, Žygimanto Senojo (I-ojo) žmona. Iš Italijos kilusi Neapolio karalaitės ir Milano kunigaikščio duktė. Viena iš veikliausių karalienių Lietuvos ir Lenkijos istorijoje. Jos dėka sūnus Žygimantas Augustas, tėvui dar esant gyvam, atsisėdo į Lietuvos valdovo sostą (1544). Bona Sforca priešinosi sūnaus antrosioms vedyboms iš meilės su Barbora Radvilaite.
3. Dramos terminas yra kilęs iš graikų kalbos veiksmažodžio „drao“, kuris reiškia „esu pasiryžęs veikti“. Klasikinės dramos esminis bruožas – veikiantis herojus, susiduriantis su kliūtimis.
4. Lietuvoje pirmieji teatrai atsirado XVI a. antroje pusėje. Vienas pirmųjų tokių buvo Vilniaus akademijos (universiteto) mokyklinis jėzuitų teatras.

XII UŽDUOTIS

1. Jie yra abstraktai, žymi tam tikrą veiksmą arba būseną.
2. Visi yra priesaginės darybos. *bašk-esys: baršk-ėti (baršk-a, baršk-ėjo), dreb-ulyš: dreb-ėti (dreb-a, dreb-ėjo), liūd-esys: liūd-ėti (liūd-i, liūd-ėjo), skamb-esys: skamb-ėti (skamb-a, skamb-ėjo), svaig-ulyš: svaig-ti (svaig-sta, svaig-o).*
3. *ške-, dre-, bu-, de-, be-, gu-*. Trumpieji balsiai (*e* ir *u*).
4. Taip. *j*.

XIII UŽDUOTIS

1. Kazys Binkis. „Šimtas pavasarių“.
2. Avangardizmas.
3. „Keturvėjininkai“. Naują ir laisvą, visam pasauliui atvirą meną.
4. „Utos“.

XIV UŽDUOTIS

1. Parsivedė jaunikis tokią pelėdą į namus ir ja džiaugiasi. Negražus, netvarkingas, apsileidęs.
2. Žodis pelėda yra padarytas dūrybos būdu. Jis yra sudurtinis daiktavardis, atsiradęs iš daiktavardžio pelė ir veiksmažodžio *ėda (ėsti)*.
3. Daiktavardis. Išrieveiskmio daug.
4. Atsakymai gali būti įvairūs (skiriasi reikšme, kirčio vieta; šie žodžiai yra skirtingos kalbos, sakinio dalys ir pan.).
5. Dievas, vaikas, akis, naktis, katė, namas. Ketvirtosios kirčiuotės žodžiams yra būdingas kirtis galūnėje.